

Lisa 1

Metoodika

Autor

Esta Kaal

1.1. Kvantitatiivne andmekogumismetoodika

Uuringu üldkogumi moodustasid Eesti Vabariigi alalised elanikud vanuses 15–74 aastat (Statistikaameti andmetel seisuga 01.01.2010. a kokku 1 034 752 inimest).

Valimi suurus, st ühe uuringuga hõlmatud küsitletavate hulk oli 1400 inimest. Valim moodustati “isekaaluvana”, st kasutati üldkogumi proportsionaalset mudelit, kus kõikidel üldkogumisse kuuluvatel inimestel on võrdne võimalus vastajaks sattuda. Eestlaste ja teistest rahvustest inimeste sihtrühmadele koostati eraldi valimi mudelid.

Küsitlustöö käigus kujunenud valimi sotsiaal-demograafilist struktuuri soo, vanuse, rahvuse ja elukoha lõikes võrdleme vastavate statistiliste näitajatega üldkogumi kohta ning vajadusel kaalume sellele vastavaks.

Vastajate leidmiseks kasutame kihistatud kaheastmelist valikut. Esmalt jagame üldkogumi elukoha järgi territoriaalselt kuueks kihiks. Valimi suurus igas kihis vastab proportsionaalselt üldkogumi jaotusele. Seejärel teostame igas kihis kaheastmelise valiku. Esmased valikuühikud (kõigis kihtides kokku 350 valimipunkti) on asulad (linnad, alevid, alevikud, külad). Valimipunktid (täpsusega kuni lähteadressi tasandini) leiame juhuvalikuga asula suurusele (elanike arvule) proportsionaalse tõenäosusega. Valiku baasiks on riiklik rahvastikuregister. Igas esmasest valikuühikus valime seejärel teisesed valikuühikud – inimesed. Valimi suurus ühes punktis on neli inimest.

Piisavalt suur valimipunktide hulk võimaldab valimi moodustada hajusamalt ning seega vastab saadav valim üldkogumile paremini ja tulemused on usaldusväärsemad.

Küsitletavate leidmiseks valimipunktis kasutame lähteadressi meetodit ja nn noorte meeste – noorte naiste reeglit. Lähteadressi meetod on reeglite kogum lähteadressist edasiliikumise marsruudi, majade, korterite, leibkondade valikuks. Noorte meeste – noorte naiste reegel tähendab, et küsitleme 15–74-aastastest kodus olevatest meestest kõige nooremat. Kui selles vanuses mehi antud aadressil ei ela või ei ole hetkel kodus, küsitleme kõige nooremat kodus olevatest 15–74-aastastest naistest. TNS Emori võrdlus- testid teise levinud valikumeetodi – sünnipäevareeglina – näitavad, et noorte meeste (naiste) reegel tagab valimi parema vastavuse üldkogumile.

Enne küsitlustöö alustamist toimus küsimustiku piloteerimine ja selle kokkuvõtte põhjal tehti küsimustikus muudatusi, eelkõige küsimustiku mahu vähenemise huvides.

Andmekogumismeetodina kasutati arvutil juhitud personaalintervjuude meetodit (CAPI – *Computer Assisted Personal Interviewing*). CAPI-intervjuu puhul on küsimused sülearvuti ekraanil ja vastused sisestab intervjuerija kohe arvutisse.

1.2. Küsitlustöö tehniline protokoll

Põhiuuringu küsitlustöö toimus 5.10 kuni 15.11.2011.

Küsitlustöö viis läbi 71 erikoolituse saanud TNS Emori CAPI-küsitlejat. Kõigil küsitlejatel on piisav keeleoskus ja nad on koolitatud viimaks läbi intervjuud nii eesti kui ka vene keeles.

Intervjuu keskmine pikkus eestlaste sihtrühmas oli 50 minutit ja teistest rahvustest inimeste sihtrühmas 63 minutit.

Kokku külastasid küsitlejad 2880 aadressi, neist:

- 1409 juhul viidi intervjuu läbi;
- 726 juhul ei olnud kahel külastuskorral kedagi kodus;
- 237 juhul ei olnud vanusepiiridesse sobivat vastajat kodus ja/või ei tule küsitlusperioodil koju;
- 244 aadressil keelduti vastamisest;
- 228 aadressil ei nõustunud noore mehe/naise reegli alusel vastajaks valitud pereliige vastama.

Küsitluse üldine vastamismäär (arvestades kinniseid uksi, keeldumisi jms) oli 58%. Sihtrühma osakaal juhuvalikus oli 84,3%. Uuringu vastamismääraks kujunes 86,1%.

Küsitlustöö kvaliteedi kontrolliks korraldasime pärast küsitluse toimumist täiendavalt intervjuude järelkontrolli. Selleks võtsime nädala jooksul veel kord ühendust 23%-ga vastanud valimist (kes olid selleks puhuks andnud nõusoleku oma e-aadressile pöördumiseks) ja palusime kommenteerida küsitleja töö erinevaid aspekte. Küsitlustöö järelkontrolli ankeedile vastasid neist ligikaudu pooled: 158 inimest ehk 11% kõigist vastajatest.

Järelkontrolli tulemused kinnitavad, et küsitlustöö viidi läbi vastavalt vastaja valiku reeglitele ja koolituse nõuetele.

1.2.1 VALIMI STRUKTUUR

Elanikkond vanuses 15–74 kokku

planeeritud valimi suurus		1400							
tegelik valimi suurus		1409							
intervjuude arv valimipunktis (vp-s)		4							
piirkonna tasandil standardsetl kaalutavad lõiked									
liigituse nimi	lõigete sisu	üldkogum (esa 01.01.2010)		mudel	tegelik valim		kaalutud jaotus		
		abs. arv	%	vp arv	arv	%	kaal	arv	%
kokku		1 034 752	100,00%	350	1409	100,00%		1409	100,00%
piirkond	Tallinn	310 092	29,97%	123	500	35,49%	0,8440	422	29,95%
	Põhja-Eesti	154 530	14,93%	44	178	12,63%	1,1798	210	14,90%
	Lääne-Eesti	124 098	11,99%	30	120	8,52%	1,4083	169	11,99%
	Tartu piirkond	142 107	13,73%	38	152	10,79%	1,2697	193	13,70%
	Lõuna-Eesti	120 486	11,64%	28	111	7,88%	1,4775	164	11,64%
	Virumaa	183 439	17,73%	87	348	24,70%	0,7184	250	17,74%
asulatüüp	pealinn	310 092	29,97%		500	35,49%	0,8440	422	29,95%
	suur linn	199 109	19,24%		335	23,78%	0,8090	271	19,23%
	muu linn	212 280	20,52%		287	20,37%	1,0070	289	20,51%
	alevik/küla	313 271	30,27%		287	20,37%	1,4878	427	30,31%
sugu	mehed	484 737	46,85%		563	39,96%	1,1723	660	46,84%
	naised	550 015	53,15%		846	60,04%	0,8853	749	53,16%
vanus	15-24	188 110	18,18%		167	11,85%	1,5329	256	18,17%
	25-34	195 122	18,86%		205	14,55%	1,2976	266	18,88%
	35-49	273 111	26,39%		320	22,71%	1,1625	372	26,40%
	50-64	252 123	24,37%		437	31,01%	0,7849	343	24,34%
	65-74	126 286	12,20%		280	19,87%	0,6143	172	12,21%
rahvus	eestlased	703 417	67,98%		607	43,08%	1,5783	958	67,99%
	muu rahvus	331 335	32,02%		802	56,92%	0,5623	451	32,01%

Eestlased vanuses 17–74

planeeritud valimi suurus		600							
tegelik valimi suurus		607							
intervjuude arv valimipunktis (vp-s)		4							
piirkonna tasandil standardsetl kaalutavad lõiked									
liigituse nimi	lõigete sisu	üldkogum (esa 01.01.2010)		mudel	tegelik valim		kaalutud jaotus		
		abs. arv	%	vp arv	arv	%	kaal	arv	%
kokku		703 417	100,00%	140	607	100,00%		607	100,00%
piirkond	Tallinn	167 534	23,82%	33	166	27,35%	0,8735	145	23,89%
	Põhja-Eesti	124 396	17,68%	25	101	16,64%	1,0594	107	17,63%
	Lääne-Eesti	112 331	15,97%	22	85	14,00%	1,1412	97	15,98%
	Tartu piirkond	119 897	17,04%	24	100	16,47%	1,0300	103	16,97%
	Lõuna-Eesti	110 869	15,76%	22	88	14,50%	1,0909	96	15,82%
	Virumaa	68 390	9,72%	14	67	11,04%	0,8806	59	9,72%
asulatüüp	pealinn	167 534	23,82%		166	27,35%	0,8735	145	23,89%
	suur linn	96 887	13,77%		80	13,18%	1,0500	84	13,84%
	muu linn	150 454	21,39%		133	21,91%	0,9774	130	21,42%
	alevik/küla	288 542	41,02%		228	37,56%	1,0921	249	41,02%
sugu	mehed	334 218	47,51%		239	39,37%	1,2050	288	47,45%
	naised	369 199	52,49%		368	60,63%	0,8668	319	52,55%
vanus	15-24	138 189	19,65%		93	15,32%	1,2796	119	19,60%
	25-34	134 756	19,16%		87	14,33%	1,3333	116	19,11%
	35-49	188 032	26,73%		146	24,05%	1,1096	162	26,69%
	50-64	155 712	22,14%		157	25,86%	0,8535	134	22,08%
	65-74	86 728	12,33%		124	20,43%	0,6048	75	12,36%

Teistest rahvustest inimesed vanuses 15–74

planeeritud valimi suurus		800							
tegelik valimi suurus		802							
intervjuude arv valimipunktis (vp-s)		4							
piirkonna tasandil standardset kaalutavad lõiked									
		üldkogum (esa 01.01.2010)		mudel	tegelik valim			kaalutud jaotus	
liigituse nimi	lõigete sisu	abs. arv	%	vp arv	arv	%	kaal	arv	%
kokku		331 335	100,00%	210	802	100,00%		802	100,00%
piirkond	Tallinn	142 558	43,03%	90	334	41,65%	1,0329	345	43,02%
	Põhja-Eesti	30 134	9,09%	19	77	9,60%	0,9481	73	9,10%
	Lääne-Eesti	11 767	3,55%	8	35	4,36%	0,8286	29	3,62%
	Tartu piirkond	22 210	6,70%	14	52	6,48%	1,0385	54	6,73%
	Lõuna-Eesti	9 617	2,90%	6	23	2,87%	1,0000	23	2,87%
	Virumaa	115 049	34,72%	73	281	35,04%	0,9893	278	34,66%
asulatüüp	pealinn	142 558	43,03%		334	41,65%	1,0329	345	43,02%
	suur linn	102 222	30,85%		255	31,80%	0,9686	247	30,80%
	muu linn	61 826	18,66%		154	19,20%	0,9740	150	18,70%
	alevik/küla	24 729	7,46%		59	7,36%	1,0169	60	7,48%
sugu	mehed	150 519	45,43%		324	40,40%	1,1235	364	45,39%
	naised	180 816	54,57%		478	59,60%	0,9163	438	54,61%
vanus	15-24	49 921	15,07%		74	9,23%	1,6351	121	15,09%
	25-34	60 366	18,22%		118	14,71%	1,2373	146	18,20%
	35-49	85 079	25,68%		174	21,70%	1,1839	206	25,69%
	50-64	96 411	29,10%		280	34,91%	0,8321	233	29,05%
	65-74	39 558	11,94%		156	19,45%	0,6154	96	11,97%

1.2.2 TULEMUSTE USALDUSPIIRIDE HINDAMISE TABEL

üldkogum												
1 034 752		1.01.2010										
valimi suurus	50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
	50%	55%	60%	65%	70%	75%	80%	85%	90%	95%	97%	98%
5	57%	57%	56%	55%	53%	50%	46%	41%	34%	25%	20%	16%
10	35%	35%	35%	34%	32%	31%	28%	25%	21%	15%	12%	10%
15	28%	27%	27%	26%	25%	24%	22%	20%	17%	12%	9%	8%
20	23%	23%	23%	22%	21%	20%	19%	17%	14%	10%	8%	7%
25	21%	21%	20%	20%	19%	18%	16%	15%	12%	9%	7%	6%
30	19%	19%	18%	18%	17%	16%	15%	13%	11%	8%	6%	5%
40	16%	16%	16%	15%	15%	14%	13%	11%	10%	7%	5%	4%
45	15%	15%	15%	14%	14%	13%	12%	11%	9%	7%	5%	4%
50	14%	14%	14%	14%	13%	12%	11%	10%	9%	6%	5%	4%
60	13%	13%	13%	12%	12%	11%	10%	9%	8%	6%	4%	4%
65	12%	12%	12%	12%	11%	11%	10%	9%	7%	5%	4%	3%
75	12%	11%	11%	11%	11%	10%	9%	8%	7%	5%	4%	3%
100	10%	10%	10%	10%	9%	9%	8%	7%	6%	4%	3%	3%
120	9%	9%	9%	9%	8%	8%	7%	6%	5%	4%	3%	3%
150	8%	8%	8%	8%	7%	7%	6%	6%	5%	3%	3%	2%
200	7%	7%	7%	7%	6%	6%	6%	5%	4%	3%	2%	2%
300	6%	6%	6%	5%	5%	5%	5%	4%	3%	2%	2%	2%
500	4%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	3%	3%	2%	1%	1%
1 000	3%	3%	3%	3%	3%	3%	2%	2%	2%	1%	1%	1%
1 400	3%	3%	3%	3%	2%	2%	2%	2%	2%	1%	1%	1%

1.3. Kvalitatiivne andmekogumismetoodika

1.3.1 UUSIMMIGRANTIDE SIHTRÜHM

Fookusgrupi kava ning osalejate värbamisplaan on välja töötanud TNS Emori uuringuekspert Tanja Kriger, vestlust juhtis inglise keeles uuringuekspert Jaana Helm. Kuigi igal aastal Eestisse saabuvate uusimmigrantide arv on suhteliselt väike, võib Eestit siiski pidada immigratsioonimaaks ning üha enam tuleb esile vajadus strateegilisema ehk rohkem planeeritud rändepoliitika järele. Samas on uusimmigrantide teemat Eestis eelnevalt suhteliselt vähe uuritud. Sellest lähtuvalt otsustati 2011. aasta integratsiooni monitooringu raames läbi viia üks uusimmigrantide fookusgrupp, kus käsitleti järgmisi teemasid:

- Eestisse saabumise põhjused ning kohanemine Eesti eluga – head ja vead;
- eesti keel, keeleõpe ja osalemine Eesti kultuuris – positiivsed ja negatiivsed kogemused;
- võimalused ja takistused tööturul;
- informatsiooniallikad ja meediatarbimine;
- Eesti kodakondsus ja ühiskonnas osalemine.

Uuringu sihtrühmaks olid uusimmigrandid, kes on Eestisse saabunud viimase paari aasta jooksul - ennekõike pereimmigrandid, mitte kõrgelt haritud tippspetsialistid. Uuringus osalejaid-uusimmigrante värvati Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse eesti keele ja kohanemiskursustelt. Grupis osalemise eelduseks oli inglise keele valdamine suhtluskeelena.

Fookusgruppi värvati kümme inimest, kohal oli viis. Fookusgrupis osales üks uusmeremaalane, kaks armeenlast, kaks venelast. Madala osalemismäära tõttu tehti lisaks fookusgrupile kaks lisaintervjuud Egiptuse ja India esindajaga. Fookusgrupp viidi läbi TNS Emori spetsiaalselt grupivestluseks mõeldud ruumis.

1.3.2 AJALOO- JA ÜHISKONNAÕPETUSE ÕPETAJAD VENE ÕPPEKEELEGA KOOLIDEST

Fookusgrupi kava ning osalejate värbamisplaan on välja töötatud Tartu Ülikooli teadlaste Anu Masso ja Praxise analüütiku Laura Kirss'i poolt. Fookusgrupi moderaator oli TNS Emori uuringuekspert Tanja Kriger.

Grupi-intervjuu keskendus ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajate rollile vene õppekeelega koolides. Vene õppekeelega koolide õpetajad seisavad vastamisi olukorraga, kus tõlgendused riigi toimimise, kodanikkonna rollide, ajaloo tõlgenduste jms osas võivad oluliselt erineda eri koolide organisatsiooniliste kultuuride lõikes, õpetajaskonna ning õpilaste lõikes tulenevalt erinevatest päritolu-kultuurilistest mõju-dest, infoallikatest jms.

Käesoleva projekti raames läbiviidud fookusgrupp-intervjuu rõhuasetus oli varasemate uuringutega võrreldes mõnevõrra laiem, keskendudes kooli ja klassiruumiga seotud teemade (nt õpetamise metoodika) asemel laiemalt õpetaja rollile eri ühiskonnagruppide sidustamisel ning tulevaste kodanike kujundamisel (nt eri ajalooliste tõlgenduste, kodanikupädevuste edasiandmine).

Fookusgrupp-intervjuu valim moodustus nn tavaliste vene õppekeelega koolide (st v.a keelekümblusvms eliitkoolid) ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajatest. Grupi-intervjuu viidi läbi vene keeles ning Tallinna, Kohtla-Järve, Paldiski, Narva, Jõhvi, Narva-Jõesuu ja Maardu vene õppekeelega koolide õpetajate hulgas. Valimit diferentseeriti selliselt, et intervjuueeritavad valiti võimalikult erinevate koolide, eri vanuses ning erineva õpetamiskogemusega pedagoogide hulgast. Kokku andis nõusoleku oselmiseks 13 õpetajat, grupis osales üheksa õpetajat. Fookusgrupp-intervjuu viidi läbi ajaloo- ja ühiskonnaõpetajate suvekooli raames Roosta Puhkekülas septembris 2011.

1.3.3 TÖÖTUKASSA TÖÖTAJAD JA TÖÖTURUPROJEKTIDE LÄBIVIJAD

Fookusgrupi kava ning osalejate värbamisplaani on välja töötanud Praxise analüütik Kirsti Nurmela. Fookusgrupi moderaator oli TNS Emori uuringuekspert Tanja Kriger. Fookusgrupi eesmärgiks oli välja selgitada töötukassa töötajate ja tööturuprojektide läbivijate kui selle valdkonna ekspertide hinnang sellest, millised on venekeelsete töötute peamised probleemid ja takistused ning milliseid lahendusi pakutakse.

Uurimisküsimused, millele fookusgrupis vastuseid otsiti:

- Mis iseloomustab venekeelsete töötute probleeme tööturul, sh millised on sihtrühmale iseloomulikud jooned, kas ja kuidas eristuvad eesti- ja venekeelsed töötud?
- Millised on peamised motivatsioonitegurid, mis ajendavad töötuid abi otsima, milliste ootustega tullakse töötukassasse / osaletakse tööturuprojektis? Oluline oli teada saada, milline on töötute valmisolek osaleda teenustel ning kuidas see keeleoskuse alusel erineb.
- Milliseid lahendusi nähakse venekeelsete töötute tööturuprobleemide lahendamisel, sh mis on erinevate osapoolte roll venekeelsete töötute tööturule integreerimisel? Milliseid lahendusi peetakse prioriteetseks?

Fookusgrupp-intervjuu valimi moodustasid töötukassa juhtumikorraldajad, töövahenduskonsultandid, kes omavad otseseid kontakte Töötukassa klientidega, puutuvad kokku klientide töölesaamise probleemide erinevate tahkudega; eesti keelt mittekõnelevatele töötutele suunatud tööturuprojektide läbivijad Harjumaal ning Ida-Virumaal. Fookusgrupis osales 12 töötajat. Osalejate valikut ja kutsumist vahendas Töötukassa. Intervjuu toimus TNS Emori kvalitatiivuuringu nõuetele vastavates ruumides.

1.3.4 TÖÖANDJAD

Fookusgrupi kava ning valimi kirjelduse on välja töötanud Praxise analüütik Kirsti Nurmela. Fookusgrupi moderaator oli TNS Emori uuringuekspert Tanja Kriger.

Fookusgrupi eesmärgiks oli analüüsida töökeskkonna ning tööandjate rolli rahvustepõhise eraldatuse vähendamisel tööturul nii töölevõtmisel kui ka karjääri toetamisel.

Uurimisküsimused, millele fookusgrupis vastuseid otsiti:

- Kuidas näevad tööandjad eestlasi ja venekeelseid inimesi töötajatena ja töökollektiivis üldiselt?
- Kuidas soodustavad või takistavad tööjõu värbamise praktikad lõimumist?
- Kuidas hindavad tööandjad erinevast rahvusest / erineva keeleoskusega inimeste karjäärivõimalusi?

Fookusgrupi intervjuu valim moodustus suuremate ettevõtete personalijuhtidest. Valimi moodustamisel seati eesmärgiks katta võimalikult erinevad ettevõtted, sh segaettevõtted (töötajate seas nii eestlased kui teistest rahvustest inimesed) kui ka ettevõtted, kus on suurem teistest rahvustest inimestest töötajate osakaal. Samuti peeti silmas erinevaid tegevusalasid (sh pangad, tervishoid, tootmine, kaubandus) ja majandussektoreid (sh erasektor ja avaliku sektori suuremad klienditeenindusega asutused).

TNS Emor korraldas Praxise poolt määratletud sihtrühma esindajate kutsumise ja viis läbi fookusgrupp-intervjuu. Oma nõusoleku osaleda andis kümme valimi tingimustele vastavat organisatsiooni esindajat. Kõigile nõusoleku andnutele saadeti kirjalik kutse ning helistati grupi toimumise päeval. Fookusgrupis osalesid seitsme organisatsiooni esindajad. Intervjuu toimus TNS Emori kvalitatiivuuringu nõuetele vastavates ruumides.

1.3.5 KODANIKUÜHENDUSED

Fookusgrupi kava ning osalejate värbamisplaani on välja töötanud Maiu Uus, Praxise valitsemise ja kodanikuühiskonna programmi analüütik. Fookusgrupi moderaator oli TNS Emori juhtekspert Esta Kaal.

Fookusgrupi eesmärgiks on selgitada Eesti erinevate kodanikuühenduste võimalikku rolli ja valmisolekut, aga ka barjääre ja nende ületamise võimalusi muukeelse elanikkonna kodanikuaktiivsuses märkimisväärse arengu esile toomisel. Selline lähenemine toetab Eesti lõimumiskava 2008–2013 rakendusplaani 2011–2013 vähemalt ühe prioriteetsuuna (kodanikuühenduste ja -algatuse arendamine) elluviimist.

Uuringu sihtrühmaks on nii Eesti ühenduste juhid ja/või kommunikatsiooni eest vastutavad esindajad kui ka aktiivsed muu emakeelega kodanikud. Konkreetsete ühenduste ja kutsutavate inimeste valimisel on lähtutud erinevatest dimensioonidest:

- osalevate organisatsioonide tegevusalade mitmekesisus;
- juba elluviidavad tegevused muukeelsetele inimestele;
- toetuse saamine (MISAIt, KUMilt) muukeelsetele inimestele mõeldud tegevusteks;
- suured katusorganisatsioonid, kes ei erista oma sihtrühma keele järgi ja seetõttu peaksid esindama nii eesti- kui ka muukeelset elanikkonda või selle osa;
- aktiivsed muu emakeelega inimesed, kelle huviks on muukeelse elanikkonna kodanikuaktiivsuse ja poliitilise osaluse tõstmine.

TNS Emor korraldas Praxise poolt määratletud sihtrühma esindajate kutsumise ja viis läbi fookusgrupp-intervjuu. Uuringu sihtrühmaks olevate kodanikuühenduste kontaktide nimekirjas oli 15 ühendust, sh kolmel neist asusid esindajad väljaspool Tallinna. Keeldujaid oli kolm ja kolmel juhul ei õnnestunud olemasolevatelt aadressidelt kontakti saada. Nõusolek osalemiseks saadi üheksast ühendusest. Kõigile nõusoleku andnutele saadeti kirjalik kutse ning helistati üle grupi toimumise päeval. Fookusgrupis osalesid viie organisatsiooni esindajad. Intervjuu toimus TNS Emori kvalitatiivuuringu nõuetele vastavates ruumides.